

Emlékezzünk régiekről.

Pál. Zsid. 13. r. 7. v. Megemlékeztek a ti előttetek járókról, kik nektek szolták az Istennek beszédét, kiknek kövessétek hiteket, meggondolván, minemü vége volt az ő életeknek.

A mi vallásunk nagy alapítója, Dávid Ferencz emlékét akarom én felujítani.

Felnyitom a mi szent vallásunk történet-könyvét s annak fáklyavilága mellett elvezetek egy várhoz, mely összedült, romokban fekszik most, de ezelőtt mintegy háromszáz évvel, erős falaival azon kor legnagyobb szellemének börtöne volt.

Nem! nem szellemének! . . . *csak testének*, erőtelen, gyenge, beteges testének. A szellemet nem lehet börtönbe zárni, keresztre feszíteni: azon nincs ereje a hatalomnak, a butaságnak, vakságnak és bűn embereinek. A szellem isteni rész: önálló, független, szabad a börtönben, a kereszten, a máglya lángjain egyaránt. Azért mondja édes Idvezítőnk: *Ne féljete azoktól, a kik csak a testet ölik meg . . .* a lelket meg nem ölhetik, a lélek kitör a sírból és új életet kér magának.

Hiába zárták az unitárius vallás alapítóját, Dávid Ferenczet is a *dévai vár* penészes börtönébe, *csak testét ölhatték meg hat-hónapi kínzás után*, azt az erőtelen, beteges testet, melyhez a sir már jogot tartott, de szellemén nem ülhetett diadalmat a hatalom, idő, enyészet! *szelleme ma is él! . . .* hat, munkál közöttünk, és példájával a Pál apostol szavaira figyelmeztet: *megemlékeztek a ti előttetek járókról, kik nektek szolták az Istennek beszédét, kiknek kövessétek hiteket, meggondolván, minemü vége volt az ő életeknek.*

Engedjünk ennek a szent parancsolatnak és *emlékezzünk régiekről . . .*

Mig azért röviden felmutatom: *kikről? és miért kell megemlékeznünk? — figyelmezzetek!*

I.

Emlékezzetek meg a ti előttetek járókról, kik néktek szó'ták az Istennek beszédét. Tehát a prófétákról, kiket az Isten időről-időre küldött földön lakó gyermekeihez, hogy *az ő beszédét*, vagyis *szent-akarataját* kijelentsék.

Szükséges a visszaemlékezés, mert a mult kor történelméből láthatjuk meg az Istennek jóságát, kegyelmét és atyai gondviselését. Ez az a bűvös tükör, melyben az élet árnyoldalai, a szenvedések, és megfoghatatlan látogatások *végeredményeikben*, mint az *Isteni kegyelem* fénysugarai ragyognak.

Soha sem volt a bűn úgy eláradva az emberek között, hogy az Isten megvonta volna az ő kegyelmét. Sőt a legváltáságosabb időkben küldötte el mindig az ő választottjait, a prófétákat, a vezérférfiakat, kik a hit zászlaját magasra emelve, lelki bátorsággal szólták az Istennek beszédét: a bűn átkát, a testiség veszedelmét; az erény, igazság, jócselekedetek és a szeretet üdvét, győzedelmét, fenségét és boldogító voltát.

Hanem, *a ki a gyepüt elhányja, megmaratik a kigyóktól*, mondja az irás. Az Isten prófétáinak is sok méltatlanságot, fájó sebeket kellett viselniük éppen azoktól, kiknek üdviért szóltak, tettek és munkálkodtak. Éhség, inség, nyomor, börtön s a verpadok legrettenetesebb nemei voltak osztályrészük az Isten prófétáinak. De éppen ez tette őket nagygyá, páldaadóvá embertársaik előtt. Ezzel lettek ők, mint a meggyújtott szövétnak: *a világ világosságai*. Ez avatta fel őket igaz prófétáknak, Isten választottainak. Ezáltal lett szavuk igazsággá, hogy ők az Isten beszédét hirdetik.

Az Isten legnagyobb prófétájának is, a Jézus Krisztusnak, a keresztfa rettenetes kinjai között kellett elvérzenie. E sors várt az apostolokra, az űs atyákra, az első keresztényekre, a hit igaz bajnokaira.

Midőn a keresztény vallás elterjedt s a Jézus eszméi diadalmat ültek, azt lehetett volna várni, hogy a mult idők sötét korszaka nem fog ismétlődni s a béke és testvéri szeretet boldogítólag fogja átölelni az emberiséget. Nem úgy történt. Maguk a vallás vezetői visszaéltek a bizalommal. Meghamisították a Krisztus elveit s hatalmuk és gazdaságuk nevelésére minden gonoszságot kitaláltak. Behozták a képimádást, a gyónást, a bűnbocsátó czédulák elárusítását, — s mert ezek ellenkeztek a Jézus tanaival, természetes, hogy

ellentmondók is akadtak, — s hogy ezen választottakat, újkori prófétákat elhallgattassák: beállították a *hitnyomozó törvényszékeket* s vele egy oly sötét időszakot idéztek elő, melyhez hasonlót a pogányok legvérengzőbb időszakai sem mutatnak fel. A börtönök megteltek. A kínzások eszközei — verpadok, máglyák lángjai — megkezdettek iszonyatos munkájokat . . .

Az ember elborzad és szinte kételkedik, hogy ily rettenetes dolgokat a Jézus és Isten nevében a keresztény világ valaha elkövethetett volna.

Az emberiség kétségbe esett. Azt hitték, hogy az Isten elfelejtkezett róluk s megvonta kegyelmét. Pedig a hol a veszély a legnagyobb: ott az Isten legközelebb van segedelmével. Sötét éjt borít néha a világra, de csak azért, *hogy az ég csillagai annál fényesebben ragyogjanak* . . .

Elküldé az újkor prófétáit a keresztény világ kiszabadítására a kellő időben. Viklef, Huszt, Luther, Kálvin, Szervéth és Dávid Ferencz, mint a feltámadás, az új élet istenangyalainak harsonái megzendítették hatalmas szavukat elnyomott embertársaik felszabadítására s a jézusi tiszta elvek visszaállítására.

Mig a többi külföldön munkált, addig Dávid Ferencz a magyar hazában élt, a magyar hazának szentelte hitét, meggyőződését, életét. *Ő egészen a miénk volt!*

Láng szónoklatával e bérezes houban hirdeté a hit igazságait.

A Jézus magasztos tudományát, melyet a roszakarát gyarló tantételekkel felzavart: a biblia és az emberi józanész segítségével a maga eredeti tisztaságára visszavezérelte.

Hirdette, mint egykor Jézus: a bálvány semmi és nincs több Isten az egy igaz Istennél.

Nem adatott nekünk a *szolgaságnak le'ke*, hanem a *szabadságnak* lelke: mindeneket megpróbálgatok, s a mi jó, tartásatok meg. Ugy éljetez, mint világosságnak fiai és leányai. Az Isten lélek s a kik őt imádják: lélekben és igazságban kell, hogy imádják. Az Isten jótetszését nem testünk sanyargatásával kell kiérdemelni, hanem jó cselekedetekkel.

Beszélt a Krisztus ember voltáról, a szentlélek isteni erejéről, a szabad-akaratról, a lélek halhatatlanságáról, a keresztényi kötelességekről, a hazaszeretetről . . . És szava, mint egy isteni tűz: szent lelkesedésre gyújtotta a bérezes hon szabadságszerető gyermekeit.

Az unitárius vallás, mint a nap áldott fénye, egy pillanat alatt új világosságot derített kunyhókban és palotákban egyaránt.

A felvilágosult székelység nagyrésze azonnal unitáriussá lett, sőt a Királyhágon túli Magyarország egy része is befogadta az új vallást. Maga a magyar király, Szapolyai János Zsigmond, nemcsak maga lett unitáriussá, hanem törvénybe is iktatta: hogy az ő birodalmában mindenki azt a vallást gyakorolja, a mely lelkiismeretével leginkább megegyezik. Mert a lelkiismereten erőszakot tenni nem szabad.

Akkor hangzott el az a magasztos ige is: a hit Isten ajándéka! . . .

Oh szép idők! Oh fényes hajnala a hit újraébredésének, ki ne emlékeznék rólatok édes örömmel? . . . Ki ne merengne el azon a korszakon lelki gyönyörrel, melyben a hit igazságai s a magyar haza reménye egy boldogabb kor hajnalát hirdeté a magyar nemzet gyermekeinek, a mohácsi vérsznapok után.

De ez a boldogabb kor rövid ideig tartott . . . A szabadság szerető unitárius király halálával gyász borúlt Magyarországra, de gyász borúlt különösen az unitáriusokra . . .

A sötétség emberei, mint a világosság ellenségei, a király halála után azonnal megkezdették átkos munkájukat s az unitárius vallást, mely az ujkor hajnal csillaga lett, kioltani akarták. Hogy ezéljüket hamarább elérhessék, magát, Dávid Ferenczet szánták halálra, azt hívén, hogy vele együtt az unitárius vallást is megölhetik.

Mint Jézust Judás, úgy árulta el Dávid Ferenczet is saját barátja pénzért, vagyonért és ölelés közt szolgáltatatta ki ellenségeinek.

Jézus így szólott az áruló tanítványnak: *barátom Juda! mire vetemedtél, csókkal árulod-e el az embernek fiát?* . . . Dávid Ferencz pedig így szólt az őt eladó, eláruló hűtelen barátnak: *eredj, eredj: végezd bé átkos munkádat.* Jézus a keresztfán, Dávid Ferencz a börtönben végezte bé példaadó életét. Készebb volt meghalni a börtön dögvészes levegőjében, mintsem hitét visszavonni, megtagadni; mert *keserű ugyan a halál, de a lelkiismeret szabadságának utánna teendő.*

Oh, úgy tetszik, mintha látnám hitünk vértanuját, azt a szent öreget, a mint reszkető kezeivel hattyudalát följegyzti a börtön göröngyös falára:

„Kétszer tíz évig szolgáltam, úgymond, a *hizát* s hűségemet sokszor bebizonyítottam. Ha kérded: mi volt vétkem?... az, hogy *egy s nem három Istent* tiszteltem. Kegyességem, mely az Istent nem engedte *sokszorosítanom*, bűnömmé lett. Hogy a résznélküli egészet szét nem osztottam, s a végest a végtelennel összezavarni nyelvem nem birta, hogy a *szülöttet az örökkévalóval* fölcserélni, hogy elmémet rabbá tenni, a hamisat igazként hinni nem birtam; hogy Sabellius átkos tanát nem követtem, s a megmérhetetlent, a kit a mindenség befogni nem bir, *egy szűznek méhébe zárni átaltam*; mert tagadtam, hogy Isten gyermekként sirjon, éhezzeék és szomjuhozzék, irtózzék a fájdalomtól s rút halállal haljon meg; hogy nyelvemet vakmerőleg, tiszta lelkemet hamissat szólva beszennyezni szégyeltem, hogy az igazat kimondtam, a nem igazat tagadtam...

... Ezek az én bűneim; ez az én istentelenségem, ezek az én boldogtalanságomnak okozói. Ezért érdemeltem büntetést, a min a késő kor bámulni fog, melyről hiszem, hogy tisztább hitet fog vallani. Mikor szűnik meg az emberi ész a hamisságnak hinni?... Mikor hagyja el a babona a földet? Mikor fogja a világ az egy igaz és nem a három Istent a maga egyszerűségében tisztelni?... Adja az Isten, hogy térjen vissza ismét az igazságban való régi állhatatosság; a földet igazgassa ősi jog és törvény!...

A pápák kardja, a kereszt s a halálképe: semmi sem fogja az igazságot utjában feltartóztatni... Azt irtam, a mit éreztem, s a mit érzek, bizó lélekkel igazán hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omlani“.

Ezekkel a magasztos eszmékkal lehelte ki nagy lelkét vallásunk alapítója, Dávid Ferencz, 1579. november 15-én.

Hiába keresed most sirját, azt nem találhatod fel: eltemette az örökkévalóság; de mint Jézus, ha ketten-hárman *az ő nevében* összegyűlünk, velünk van az időknék végezetéig: úgy velünk van a mi szent vallásunk alapítója, Dávid Ferencz is.

Az ő szelleme lelkesítette a mi hitelődeinket, kik közadakozásból iskolákat, templomokat állítottak az egy igaz Isten dicsőségére. Az ő szelleme adott erőt, kitartást a megpróbáltatás keserves napjaiban...

De ezekről szölok beszédem második részében, melyben kérdésül tettem: *miért kell megemlékeznünk azokról, kik előttünk jártak és szólták az Istennek beszédét?*...

II.

Azért kell megemlékeznünk, hogy kövessük az ő hiteket, meg-gondolván, minemü vége volt az ő életeknek.

Mint egy szent testamentum maradt fenn az unitárius vallás alapítójának, Dávid Ferencznek hatyru dala . . .

Visszatekint abban a nemesen megfutott pályára s a Jézus tiszta evangéliumán épült hit-rendszerét még egyszer írásba foglalja s miután kimutatja azt a mysticismust, melyet a gonoszság emberei hamissággal bele keverték a Jézus vallásába s lelkiismeretében megnyugodva ártatlansága *szentségét* érzi: jövőbe látó lelke vigasztalást lel, hogy *az ő vértanúsága után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omolni.*

Nem szólok azokról az égre kiáltó méltatlanságokról, melyekkel üldöztek, kiraboltak, koldussá tenni igyekeztek; nem említem fel miként fosztottak meg iskoláinktól, templomainktól s egyszerre vagy hatvankét egyházunktól; elhallgatom az egyesek kinzásait, földönfutókká tételét, — legyenek elfeledve a mult bántalmai! — csak azt említem meg, hogy a sötétség emberei rosszul számítottak: Dávid Ferencz vértanui halálával és az egyesek üldöztetésével, nem hogy megölték volna az unitárius vallást, de még életerősebbé tették akaratjuk ellen.

Az igazság örökélete felett Isten örökdik! A vértanuk nyomába új vértanuk léptek, mintha a kereszténység első századai újultak volna meg. Az elnyomás ellentállást fejtett ki. Az elesettek helyébe újak állottak — életükkel és vagyonukkal készek levén hitünk igazságait szolgálni.

Oh, mily fényes névsora a nagyoknak, kiket, mint az ország legnagyobb embereit, hitünk zászlói alatt láthatunk: Békési, Pokai, Hagymási, Mikola, Boeskai György, Kornizs, a Csákiak, Toroczkaik, Mikes, Mikó, Daniel, Zsuki, Horváth, Kemény, Maeskási, Petki, Vas, Henter, Kun, Nemes, Nagy, Szilvási, Gyerőfi, Bogáti, Balassa, Kamuti, Pekri, Gécezi, Zólyomi és a többi . . . kikre ma is büszke önérzettel tekinthetünk vissza . . .

Az elbukott zászlót a gonoszság nem tudta végképp sárba taposni: az eszélyes Hunyadi Demeter óvatosan *ismét felemelte*, a megrémült tábor, *megfogyva bár, de törve nem körüle csoportosult*, s mint az első keresztények, az üldözött unitáriusok is titkon, magánosok lakásain gyülekeztek össze, hogy tanácskozzanak teendőik

felől és hogy hymnusaikat elénekelhessék s lelkiismeretök meggyőződésének tisztaságával lélekben és igazságban imádhassák az egy igaz Istent. Sőt nemcsak itt, e bécezes hazában, hanem a Királyhágón tuli Magyarországon is — Arany Tamás Debreczenben és vidékén, Egri Lukács Kassán és vidékén és Karádi Pál, a lánglelkű tudós és szónok a Bánátban — dicsőséggel lobogtatták hitünk szent eszméinek lobogóit.

A mély tudomány Heltai siet magyarrá fordítani a maga teljes egészében a bibliát, hogy azt mindenki olvashassa s lássa, hogy az unitárius hit a Krisztus meghamisíthatlan evangéliumán alapszik.

Bogáti Fazakas Miklós mind a 150 zsoltárt magyar versekben, magyar dallamok szerint állítja össze, mely ma is gyöngye irodalmunknak s mint unikum őriztetik vallásfelekezetünk szellemkincsei között.

Enyedi György mély tudományával, mint a szónoklat mestere száll szembe a támadásokkal hitünk védelmére.

Szentábrahádi Lombárd Mihály, ez az unitárius vallás Pál apostola — az összetört, elesigázott egyházat *ujra alkotja*, megerősíti és hittudománya kiadásával felmutatja erkölestanunk rendszerét, melyről még a nagy fejedelem is úgy nyilatkozott, hogy *az a maga szerénységében a többi vallások előtt is minta gyanánt állhat.*

Aztán Alvinezi, mint a legelső magyar színészet és színműirodalom hajnalesillaga ragyog fel.

Felragyogtak később hitünk újabbkori esillagai is: Székely Sándor, a magyar eposz megteremtője, Kriza János, a székely balladák és szókécsék megmentője, a Vadrózsák halhatatlan szerzője. Brassai Sámuel a paedagogia nagy mestere, mint universalis tudós . . . és a szellem több jelesei: Bölöni Farkas Sándor amerikai, Orbán Balázs keleti utazók és a Székelyföld halhatatlan írója, Kővári László, Jakab Elek történészek. Éjszaki Károly színműíró, Berde Áron természettudós és író . . . és a többi és a többi! . . . a multban és jelenben, a kikre önérzettel és büszke jóléssel tekintünk . . .

Hát ti rólatok megfeleldkezhethém-é, kik nemcsak szellemetekkel, hanem összes vagyonaitokkal *jóltevőinkké* lettetek? A bűn átka szállna rám, ha a ti nagy neveiteket elhallgatnám, kik a vészben és viharban, mikor a hullámok mindenfelől csapkodtak körülöttünk és felettünk, *mint életmentők* jelentetek meg.

Ott látjuk a nagyok közt Zsuki Lászlót, ki fejedelmi vagyonát

hagyja hitfeleinek, hogy a kirabolt, koldussá tett unitáriusok templomot és iskolát építhessenek Kolozsvárt.

Ott látjuk a lengyel üldözöttek nemes sarjadékát, Augustinovic Pált, ki vagyonát teszi a vallás oltárára, hogy a vagyontalanná tett unitáriusoknak közpénztárt teremtsen, hogy a tanítás és közigazgatás fenn ne akadjon.

Ott látjuk Konezot, Kovács Dénest, Derzsi Jánost, kik a szegény magyar tanulók jóltevő anyalaivá lettek. És ott látunk téged is a *legnagyobb jóltevőt*, a fejedelmi adakozó, Berde Mózsát, ki szent életedben egy célt ismertél, hogy az unitárius vallásnak oly anyagi erőt adhass, hogy a Dávid Ferencz szelleme ez által abban új fényre derülhessen s azon a pokol fegyverei se diadalmaskodhassanak többé . . . Megfeszített erővel tanultál, hogy felemelkedhess. Éhezted, szomjúhoztál, küzdöttél, takarékoskodtál, míg egy milliónyi vagyont összegyűjtöttél; vagyonod mellett is szegénykedtél, hogy vallásodat dús gazdaggá tehesd, hogy annak gyermekei, tanulói ne éhezzenek, ne szenvedjenek, hanem akadálytalanul tanulhassanak, hogy a Dávid Ferencz nagy szellemének tovább terjesztői s a szeretett magyar hazának, melyért te véredet ontottad, rendíthetetlen polgárai lehessenek.

Leborulok előttetek a tisztelet szent érzéseivel és lelkesedve hirdetem, *hogy a hol ily nagy szellemek, ily odaadó áldozatkészséggel szolgálgják az elvek szentségét: ott a lezárt koporsók is feltárulnak, hogy az eltemetni vélt igazság örökéletét hirdessék.*

Ezekre a nagyokra, ezekre a dicsőkre nézzetek unitárius hitfeleim és *emlékezzetek meg sokszor a ti előttetek járókról, kik néktek szólták az Istennek beszédét* szóban és áldozatkészségben, *kiknek kövessétek hiteket, meggondolván, minemü vége volt életeknek.*

E nagyok, e dicsők álljanak szüntelen lelki szemeitek előtt; hozzájuk hasonlók lenni törekedjétek, kik vagyonukat és életüket készek voltak feláldozni az unitárius elvek igazságáért.

És emlékezzetek meg, hogy bármimemü vége volt is életüknek, mely őket halálra juttatá: most ott ragyognak az elismerés, a tisztelet, a hála dicső körében, a halhatatlanok között, *mint a tudomány és jótékonyság fényes csillagai és napjai!!*

És te, legnagyobb, ki e szellem életnek megalapítója, központja voltál és vagy: ragyogj a halhatatlanság dicsőfényében előttünk szüntelen, vezess a názáreti Jézussal tovább, főlebb, főlebb az igazság útjain és zengjen a dal a te magasztalásodra utódaink ajkain is:

Ledölt a börtön, melyben kilehelted
 Egekbe rontó óriás lelkedet . . .
 Sirhalmodat, oh nines, ki felfedezze,
 Mely pántheon gyanánt rég elfedett.
 Biráid is, kik vakmerők valának,
 Vakhit dühökben börtönt mondni rád:
 Rég összeporladoztak sirjaikban,
 S csak *érted* eszmél *róluk* a világ.
 Háromszáz év sok mindent elfedett,
 De nines hatalma szellemed felett.

Vak éj borúlt a hit szelid egére,
 A testvér gyűlölet vad éjjele,
 S ha fény gyuladt fel, nem csillag sugár volt,
 Csak *máglya láng* . . . a vadság kinjele.
 Jöttél, mint hajnal bibor ragyogással,
 Láng sugaridra az éj oda lett,
 Ösvényt jelöltél a hívők sergének:
 Nem rab tovább a lelkiösmeret.
 Háromszáz év sok mindent elfedett,
 De nines hatalma szellemed felett.

Kőszál alapra építéd hitünket,
 És annyi vész közt fennáll templomunk!
 Csak egy az Isten, kit imádunk benne,
 Kinek nevére földig borulunk.
Tisztel,ük őt is . . . ki az emberek közt,
 Csak egyedül volt nállad még nagyobb,
 Ki lángkinok közt vérzett a keresztfáu,
 S örökségül ránk szentlelket hagyott.
 Háromszáz év sok mindent elfedett,
 De nines hatalma szellemed felett.

Nagy a nagyok közt, a ki tűz szavakkal
 Szentlángra gyújtád egy város szivét,
 Honnan terjedve erdős kis hazánkban:
 Egy ország vallá nagy lelked hitét.
 E tűz kiterjedt most a nagy világra,
 Vihar, vész, tenger el nem olthatá.
 Átsapkodott a tenger bős hullámán
 S a ködországot régen áthatá.

Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Mártyr hallállal váltád szent hitünket,
Hogy *példát* hagyj a hitben minékünk.
Szükségünk volt rá három század éven,
Haj, mert gyalázva volt hirünk, nevünk! . . .
Mi a viharban, vészben — rád tekinténk,
Lelked tüzétől új lángot vevénk
S nem volt hatalma rajtunk a veszélynek,
Sőt általa még erősebb levénk.
Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Fátyolt a multa! legyen elfeledve
És *megbocsátva* minden sérelem . . .
A mi hitünknek tiszta kutforrása:
A józan ész és való érzelem.
Hitünk, szavunk és tettünk összehangzó,
Nemesak festett koporsó kebelünk.
Mi jót teszünk, mint tettünk mind azokkal:
Kik méltatlanul bántak mi velünk! . . .
Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Kitombolt már a vész szilaj dühével,
Uj nap mosolyg szelid sugárrival
S a nap fényében mindinkább ránk ismer
A nagy világ, és üdvözlést rival.
Nagy Albion s a szabadság honának
Szabad polgári tárják keblöket,
Hogy enyhítsenek testvér öleléssel
Háromszázéves szenvedéseket.
Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Im öszszegyültünk egy hit érzetével,
Melyet te gyújtál lelkeinkbe fel,
Hogy emlékednek ünnepet szenteljünk
Háromszáz évnek eltelésivel.
Bölesőd, koporsód összeporladoztak,
A lörtön is, mit megdicsőítél,

De szent hitünk, a melyért mártyr lettél,
Erős keblünkben munkál, él, remél . . .
Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Emlékszobrod, hogy hozzád méltó lenne,
Főpásztorunk önté rá szellemét
S mi a hívőknek hatvan ezerével
Vívók az áldozat homok szemét.
Emléked is csak áldást hint közöttünk,
Velünk vagy te még a halálban is.
Jótekonnyon munkálsz, mint életedben :
Ki voltál, az vagy nekünk még ma is.
Háromszáz év sok mindent elfedett
De nincs hatalma szellemed felett.

Munkálj közöttünk ! szellemed világa
Deritse fel egy jobb kor hajnalát,
Hol a népeknek milliói zengjék,
A *hítszabadság* édes szózatát.
Némuljon el az ágyuk vad morajja,
Enyészsen el a testvér gyűlölet.
Ki legtöbbet tesz embertársaiért,
Ki hű, igaz : legyen kitüntettet.
Háromszáz év sok mindent elfedett,
De nincs hatalma szellemed felett.

Tün az idő . . . enyészet jár nyomában :
Rombol, fölfogat mindent, mit talál.
Koldusbot és arany királyi-pálcza
Szilakba hull előtted oh halál.
Magas gulák, egetverő tetővel
S a szalmás kunyhók rozszant fedele :
Mind *oda lesznek* a tülő idővel,
Csak *szellemed*, mi *szembe száll* vele.
Szülessenek bár újult század évek,
Nem lesz hatalma rajtad az időnek !

Imák.*

Bűnbánati ima.

Hozzád, irgalom Atyja,
Te hozzád kiáltok;
Enyhületet szívemre
Én csak tőled várok.
Bár rettegek egedre
Felnézni én, szegény,
Összeéget nap-szemed,
Érzem, oh érzem én.
Bűneim sokasága
A földhöz köt, szegez . . .
Légy irgalommal hozzám,
Szent Atyám, kegyelmezz!

Eged tiszta, tündöklök
És áldást harmatoz,
Napod ragyog, melegít,
Teremt, életet oszt.
Fényt, ha nem hint útamba,
Beborúl felettem,
És vész-vihar ostromol.
Én méltán érdemlem:
Mert áthágtam törvényed
És nem voltam igaz . . .
Légy kegyelemmel hozzám,
Szent Atyám, irgalmazz!

Virágkelyhek áldoznak
Illatukkal néked,
Asztalt terít a mező
Gazdagnak, szegénynek.
Én a boldog napokban
Feledém nevedet;
Nem tekintém testvérnek,
Gyűlöltem — az embert.
Szívem elhajolt tőled,
Nem volt engedelmes . . .
Légy irgalommal hozzám,
Szent Atyám, kegyelmezz!

Nem számlálom vétkeim
Egyenként elődbe;
Sok és száma nincs annak,
Ugy, hogy szemem könnye —
Mely aláfoly orczámon
— És mossa, áztatja,

* Mutatvány szerzőnek sajtó alatt levő munkájából.